

УДК 7.75.745.52 (477.87)
ORCID ID: 0000-0001-8897-0439

СКАКАНДІ Юлій Юлійович,
*професор кафедри дизайну
Державного університету
інфраструктури та технологій,
народний художник України,
народний художник України,
м. Київ, Україна*

ІЗ ТВОРЧОГО ДОСВІДУ: ДОСЛІДЖЕННЯ АКВАРЕЛЬНОГО ЖИВОПИСУ

***Анотація.** У статті розповідається про шляхи зростання і становлення народного художника України Юлія Скаканді в гуртку образотворчого мистецтва м. Ужгорода, а згодом в Ужгородському училищі прикладного мистецтва та Київському державному художньому інституті. Під час навчання в училищі художник продовжував підвищувати свій творчий рівень, постійно вдосконалюючись у творчих поїздках, пленерах на Закарпатті. При цьому намагався не відходити від традицій Закарпатської школи живопису, в той же знаходив щось своє, те що турбує, захоплює і тривожить душу, мав власний погляд на природу рідного краю, проблеми і здобутки цього краю, його стан. Маючи багатий творчий досвід у галузі акварельного живопису, розповідає про постійне вдосконалення рівня майстерності, ділиться набутим досвідом. Важливу роль відводить кольору, як особливому набутку видатних майстрів закарпатської школи живопису. Важлива роль у досягненні майстерності відводиться пленерам, у яких художник відточував майстерність у всі пори року. не оминає мистець і те, як природна стихія відчуває бездумне втручання людини в її закономірності, за що вона жорстоко карає тих, хто намагається її знищити. Свідчення цьому створені Ю. Скаканді серії акварелей, присвячені Карпатам.*

***Ключові слова:** народний художник України Юлій Скаканді, акварель, творчий досвід, майстерність, Закарпатська школа живопису, пленер, художні засоби.*

Актуальність теми дослідження. Розповідь про шляхи становлення народного художника України Юлія Скаканді становить важливу частину джерельної бази наукових досліджень, допомагаючи у відтворенні історичного контексту, в реконструкції розвитку подій та обставин. Мемуарні нотатки, написані безпосереднім учасником процесу, сприяють наповненню сухої фактології живим духом часу, розкривають особливі сторони життя, переконання, стосун-

ки з сучасниками, сприяють розумінню повнішої і цілісної картини сучасного мистецтва України.

Аналіз досліджень і публікацій. На основі досліджень літературних джерел виявлено, що творчість народного художника України Скаканді та його родини є малодослідженою. У не надто розлогій історіографії переважають каталоги групових та персональних виставок, згадки в періодичних виданнях та статтях, присвячених проблемам сучасного українського мистецтва. проте ці матеріали розрізнені, висвітлюють окремі сторінки багатогранної й плідної творчості митців. І не можуть вважатися вичерпними.

Мета дослідження. Ім'я народного художника України Скаканді досить відоме в Україні, проте, змістовних видань, присвячених дослідженню значного внеску у розвиток українського мистецтва другої половини ХХ – початку ХХІ ст. його та родини бракує. Тому пропонується публікація про досягнення художника з власного творчого досвіду може служити певною мірою доповненням при написанні вагомого дослідження відомої мистецької родини.

Виклад основного матеріалу дослідження. Якось мені до рук потрапило цікаве видання про життя і творчість відомої київської родини Якутовичів [7]. Це Георгій Якутович і його дружина Олександра Павловська, сини: Сергій та його дружина Ольга Якутович, Дмитро, Антон та його дружина Беранжер Максимін. Вони залишили яскравий слід у вітчизняному мистецтві. Відомі й інші не менш цікаві мистецькі родини, наприклад, мистецька родина Беленів з Ужгорода [1, 366]. Отож, виникло бажання розповісти й про наші досягнення.

Писати акварельними фарбами різними техніками з природи на природі я почав ще в дитинстві, відвідуючи гурток образотворчого мистецтва в м. Ужгороді під керівництвом талановитого наставника Золтана Баконія, я навчався основам образотворчого мистецтва [3, 11]. Відвідуючи гурток, я малював академічні завдання з рисунку і живопису. Керівник гуртка дуже терпляче і уважно прищеплював нам, гуртківцям, любов до образотворчого мистецтва. Завдяки таланту педагога, ми з радістю і задоволенням виконували завдання не лише під час роботи в гуртку, але із захопленням працювали самостійно над собою, виконуючи малюнки і знайомлячись з творами образотворчого мистецтва України, а також творами світового мистецтва. Відвідували художні виставки відомих закарпатських художників.

Під час літніх канікул наш гурток, завдяки організаторським здібностям і бажанні не переривати творчий процес, наш керівник З. Баконій виїжджав з гуртківцями на етюди та пленери в найближчі села Закарпаття [4, 16].

Чудова, казкова природа Закарпаття надихала нас на бажання натхненно працювати, вдосконалювати свій художній рівень.

Ми змагалися між собою, хто краще і більше напише етюдів. З самого ранку і до заходу сонця ми писали етюди аквареллю, а після роботи на природі, коли вже неможливо було писати, бо наставав вечір, ми виставляли кожен свої етюди і обговорювали, обмінюючись досвідом і таким чином враховуючи помилки, які потім намагалися більше не допускати в подальшій роботі над етюдами.

Виїжджали також на етюди і взимку під час зимових канікул. Зупинялись ми в місцевих сільських школах, де з радістю, завдяки обласному управлінню освіти і культури нас утримували і всіляко сприяли нашому перебуванню в селах, де ми писали етюди.

Це було в селі Ставне і Жорнаві (Великобerezнянського району) під час зимових канікул. Була дуже сніжна зима, але не дуже морозна, так нам здавалось. Одного такого дня я вийшов на етюди і написав тоді п'ять етюдів. Малювання на природі під час морозної погоди викликало неабиякий інтерес. Справа в тому, що треба було дуже швидко працювати, бо фарба моментально замерзала під пензлем і потрібно було постійно підливати гарячу воду з термоса. Але було дуже цікаво, на наших очах відбувалися казково-хвилюючі, неочікувані, дивні та фактурні мережива, що спонукало нас до подальшої роботи на морозі. Ми не відчували холоду, коли працювали, настільки були захоплені роботою. А ввечері приходили з етюдів і були трохи розчаровані, коли деякі чудові здобутки природи зникали у нас на очах. Справа в тому, що після різкої температурної різниці в приміщенні ці досягнення, як ми вважали, почали розпливатись. І тільки на своєму гіркому досвіді ми зрозуміли, що треба дуже обережно, поступово висушувати етюди щоби зберегти цю красу.

Працюючи взимку, ми ще з більших захопленням працювали над етюдями. Цей захоплюючий процес викликав у нас творчий інтерес, спонукав шукати щось нове у написанні етюдів аквареллю. „Працюючи в умовах пленеру майбутній фахівець має виявляти більшу самостійність у прийнятті рішень, стосовно, навіть, вибору мотиву, застосуванні певної композиційної схеми, графічного колірної рішення, тобто демонструвати здатність пристосувати свої знання і уміння до нових незвичних умов, що сприяють розумовому напруженню, пошуковій активності, розвитку творчих здібностей, що є необхідною умовою для оптимізації процесу професійного становлення” [2, 336].

Я вдячний своїм старшим братам Івану та Василю, які були для мене взірцем і викликали у мене бажання не відставати від них у цій благородній справі. Найстарший брат Іван теж, у свій час, навчався в студії образотворчого мистецтва Золтана Степановича Баконія. Завдяки йому і ми з братом Василем підхопили це бажання та пристрасть до образотворчого мистецтва.

Об'єднане з Центральною Україною Закарпаття всіляко підтримувалося державою у питанні розвитку мистецтва. Старший брат Іван, навчаючись у студії, навіть отримував стипендію. Під час відвідин Закарпаття народним художником України Тетяною Яблонською, їй дуже сподобалися роботи Івана й вона схвально відзивалася про його творчість. Це в подальшому послужило поштовхом у прийнятті рішення продовжувати вдосконалювати свій творчий рівень у стінах вищого художнього навчального закладу у Львові.

Роботи гуртківців неодноразово виставлялися за кордоном (в Японії, США, Канаді, Аргентині) й отримували нагороди [5, 32].

Набуваючи знання в гуртку, я почав формуватися як художник і вступив до Ужгородського училища прикладного мистецтва. Хочеться згадати добрим

словом моїх вчителів – подружжя Едіти Федорівни і Миколи Вікторовича Медведських, талановитих художників, які започаткували і втілили в життя розвиток монументального мистецтва на Закарпатті. Зокрема, це мозаїки і сграфіто, які ще більше прикрасили чудовий Закарпатський край. Навчаючись в училищі, я продовжував підвищувати свій творчий рівень, постійно вдосконалюючись у творчих поїздках, пленерах на Закарпатті.

Темою мого диплому був теж вибір монументальної роботи у техніці графіто, яку я виконав на конкретному об'єкті в Палаці піонерів в Ужгороді. Там ми отримали з братом Василем основи образотворчого мистецтва, яке вирішило нашу подальшу долю, ми відбулися як художники [6]. Диплом я захистив на відмінно і отримав запрошення від голови екзаменаційної комісії професора Романа Сельського вступити до Львівського художнього інституту для подальшого навчання.

Проте продовжити навчання мені довелося в Київському державному художньому інституті (нині Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури) на графічному факультеті професора Василя Касіяна. Там я навчався в майстерні книжкової графіки. Протягом навчання я постійно продовжував їздити в творчі поїздки, зокрема до Закарпаття, Росії, країн Балтії, за кордон.

Усі ці роки я працював, в основному, в техніці акварелі, постійно вдосконалюючись у цій ліричній, „інтелігентній” техніці, яка дуже тендітна і виховує в тобі смак художника. Це дуже важкий і один із найскладніших жанрів в образотворчому мистецтві. Потрібна дуже велика, копітка праця на основі якої в подальшому досягається великий досвід. Справедливо кажуть про те, що художник повинен працювати постійно, кожен день в будь-яких умовах. Як кількість праці впливає на творчий потенціал, так і якість творчого досвіду забезпечує корисність для мистецтва щоденної творчої праці.

Декому здається, що взагалі я дуже кваплюся працювати і пишу занадто багато. Це не так. Я пишу багато просто тому, що у мене завжди є багато творчих задумів, тому що вони постійно зароджуються і вимагають реалізації, і тому, що я нічим так не захоплений, як акварельним живописом. Я кваплюсь тільки тоді, коли відчуваю, розумію, що настав момент для реалізації задуму. Тут уже не може бути ніяких відстрочок. Це багато разів перевірено на досвіді, і якщо була затримка, я завжди залишався в програшу як художник. Я вважаю, що так повинен робити кожен художник. Він повинен привчати себе, кидати все заради малювання, заради творчого зростання.

Думаю, що було б доречно, виходячи із свого багаторічного досвіду, викласти деякі поради щодо більш загальних питань, які стосуються не тільки пейзажу. По-перше: чи варто писати пейзаж з натури або по пам'яті просто, як щоденну працю? Якщо ви все ж таки хочете придбати децицю художнього досвіду, і не ставите перед собою певного ремісничого досвіду, і не ставите певні „ремісничі завдання” – працювати без творчого імпульсу не варто.

Багато своїх акварелей я виконав безпосередньо на природі, на пленері. Це вимагає вміння дуже швидко орієнтуватися у виборі мотиву, композиції, кольо-

рового задуму й задуму роботи в цілому. У роботі над акварелями на природі я працюю, в основному, в техніці „аля-прима” по вологому паперу. Поступово, по мірі висихання, я доводжу роботу до кінцевого результату по сухому паперу, конкретизуючи деталі або узагальнюючи деталі там, де потрібно. Менш закінчені роботи я доводжу до кінцевої виразності вже у майстерні. Деякі роботи я використовую як творчий матеріал для створення повністю цілісних закінчених творів, композицій, картин. Таким чином, виникають цілі серії, цикли художніх творів, наприклад серії „По дорогам землі Вологодської”, „По Закавказзю”, „По Данії”, „Краю мій, Карпатський”, „Золота осінь”, „по Румунії” та інші. Всі ці роботи були створені мною на основі глибоких спостережень, вивчень матеріалу, який збирав, аналізував і задумував у майстерні.

У своїх творах я завжди намагався не відходити від традицій Закарпатської школи живопису, але в той же час мені хотілося знайти щось своє, характерне тільки для мене, те що турбує, захоплює і тривожить мою душу незвичайний погляд на природу рідного краю, проблеми і здобутки цього краю, його стан.

Загальновідомі видатні художники Закарпатської школи образотворчого мистецтва Й. Бокшай, А. Ерделі, Ф. Манайло, А. Коцка, Е. Кондратович, Г. Глюк, А. Кашшай. Картини цих художників вирізняються повинню яскравих фарб, музично-вишуканих колористичних поєднань – як зімну загадковому світові чарівно-казкової природи і людини в національному вбранні.

Колір є найсильнішою зброєю серед арсеналу художніх засобів Закарпатців. Як носій головних думок та емоцій він має філософську значущість і звучання в багатьох творах. Але останнім часом, на жаль, деякі представники молодого покоління своїми картинами компрометують школу закарпатського мистецтва. Деякі художники займаються компіляцією, штампом відомих художників Закарпатської школи, тиражуючи роботи низькопробного мистецтва. Застосовуючи яскраві, часто не гармонізовані кольорові барви, створюють тільки зовнішній ефект картини, в якій немає тієї глибокої філософської і професійної основи. Особливо це характерно щодо безсоромного копіювання, підробку під творчість народного художника України А. Кашшай. Враховуючи помилки, я намагався побачити красу Карпат не тільки в мажорних кольорах, а і в більш суворих її проявах, більш складних кольорах, також характерних для цього казкового краю.

Карпати яскраві, мажорні, але вони і суворі і могутні в той же час. Це природна стихія яка відчуває бездумне втручання людини в її закономірності і вона жорстоко карає тих, хто намагається її знищити. Це проявляється у вигляді повеней і різних катаклізмів. Тому я вважаю, що художник повинен насамперед бути патріотом свого краю, своєю творчістю намагатися зберегти цю красу і унеможливити її знищення. Цій проблематиці я присвятив серію акварелей „Суворі Карпати”, виконаній після творчої поїздки на пленер до Міжгірщини. Роботи виконані в техніці „аля-прима” в сіро-зеленій гамі. Це краєвиди Міжгірського району в період туманів, глибокої осені, напередодні зими, коли в природі все завмирає і готується до сну. Величаві гори, перевали, окуті густими

туманами занурюються в філософську мудрість, зі своїми проблемами, людьми, мольфарами і усім живим, що населяє віковічні ліси, річки і гори.

Цю тему я намагався розкрити і в роботах: „Село Пилипець”, „Церква поміж горами”, „Зимові Карпати”, „Пульс Карпат” і серії „Ритми Карпат”, в якій я за допомогою умовного гротеску, декоративної пластики намагаюся подіяти на глядача і зробити висновки, що може статися з Карпатами внаслідок бездумного, часто споживацького, користоловнього ставлення до природи.

Висновки. Автор розповів у статті про свій шлях становлення як художника, про особливості навчання в гуртку образотворчого мистецтва м. Ужгорода, а згодом в Ужгородському училищі прикладного мистецтва. Він ділиться багатьма багаторічними напрацюваннями в мистецтві акварельного живопису, розкриває її специфіку, здатність передавати колір предметів та явищ природи. Особлива увага у статті приділяється творчому процесу й пошукам власного почерку майбутніх художників, які фіксують красу рідного краю та традиції народу, який його населяє. Автор підкреслює, що саме образна уява, заснована на всебічному вивченні технічних прийомів є основою творчості.

Список використаних джерел:

1. Белень М. „Він говорить із майбутніми віками...”, або пасха серця Михайла Беленя” / Етнодизайн у контексті українського національного відродження та європейської інтеграції. Збірник наук. праць. Кн. 2. – С. 389 – 395.

2. Висікайло Т. Пленерна практика як підґрунтя професійного становлення майбутніх учителів образотворчого мистецтва /Етнодизайн у контексті українського національного відродження та європейської інтеграції. Збірник наук. праць. Кн. 2. – С. 366.

3. Габорець В. Мелодія батьків скрипки // Ранок. 1985. № 6. С. 11.

4. Ільницький І. Мелодія пензля / І. Ільницький // Ранок. 1980. №. 4. С. 16.

5. Крижанівська М. Залюблений у рідний край / М. Крижанівська // Жінка. 2014. № 12. С. 32.

6. Василь Скаканді: Графіка, живопис, акварель, монументальне мистецтво. Вступ. слово М. Приймич. – Ужгород, 2008. 137 с.

7. Якутовичі: довільний конспект. Життя і творчість родини Якутовичів. Коло. Актуальні видання і проекти. – Київ: Артбук, 2018. – 96 с.

Referens:

1. Belen` M. „Vin govory`t` iz majbutnimy` vikamy`...”, або pasxa sercya My`xajla Belenya” /Etnody`zajn u konteksti ukrayins`kogo nacional`nogo vidrodzhennya ta yevropejs`koyi integraciyi. Zbirny`k nauk. prac` . Kн. 2. – S. 389 – 395. [in Ukrainian].

2. Vy`sikajlo T. Plenerna prakty`ka yak pidg`runtya profesijnogo stanovlennya majbutnix uchy`teliv obrazotvorchogo my`stecztva /Etnody`zajn u konteksti ukra-

yins`kogo nacional`nogo vidrodzhennya ta yevropejs`koyi integraciyi. Zbirny`k nauk. pracz`. Kn. 2. – S. 366. [in Ukrainian].

3. Gaborecz` V. Melodiya bat`kiv skry`pky` / V. Gaborecz` // Ranok. 1985. # 6. S. 11. [in Ukrainian].

4. Il`ny`cz`ky`j I. Melodiya penzlya / I. Il`ny`cz`ky`j // Ranok. 1980. #. 4. S. 16. [in Ukrainian].

5. Kry`zhanivs`ka M. Zalyubleny`j u ridny`j kraj / M. Kry`zhanivs`ka // Zhinka. 2014. #12. S. 32. [in Ukrainian].

6. Vasy`l` Skakandi: Grafika, zhy`vopy`s, akvarel`, monumental`ne my`stecztvo. Vstup. slovo M. Pry`jmy`ch. – Uzhgorod, 2008. 137 s. [in Ukrainian].

7. Yakutovy`chi: dovil`ny`j konspekt. Zhy`ttya i tvorchist` rody`ny` Yakutovy`chiv. Kolo. Aktual`ni vy`dannya i proekty`. – Ky`yiv: Artbuk, 2018. – 96 s. [in Ukrainian].

Abstract. *The article tells about the ways of growth and development of People's Artist of Ukraine Yuliy Skakandi in the circle of fine arts in Uzhhorod, and later in the Uzhgorod School of Applied Arts and the Kyiv State Art Institute. While studying at the school, the artist continued to raise his creative level, constantly improving himself on creative trips, plein airs in Transcarpathia. At the same time, he tried not to depart from the traditions of the Transcarpathian school of painting, he found something of his own in it, something that disturbs, fascinates and disturbs the soul, he had his own view on the nature of his native land, the problems and achievements of this land, its state. Having rich creative experience in the field of watercolor painting, he talks about the constant improvement of the level of skill, shares the acquired experience. An important role is assigned to color, as a special asset of outstanding masters of the Transcarpathian school of painting. An important role in the achievement of mastery is given to plein airs, in which the artist honed his skills in all seasons. the artist does not miss how the natural element feels mindless human intervention in its regularities, for which it cruelly punishes those who try to destroy it. A series of watercolors dedicated to the Carpathians created by Y. Skakandi is evidence of this.*

Keywords: *People's Artist of Ukraine Yuliy Skakandi, watercolor, creative experience, mastery, Transcarpathian school of painting, plein air, art tools.*

Стаття надійшла до редакції 19.05.2023 р.

Стаття прийнята до друку 02.06.2023 р.